

VRTEC

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

štev. 9.

Ljubljana, dne 1. septembra 1917.

Leto 47.

Sladka pesem.

Čez sinji baldahin
tri zvezde so priplavale,
ko trije zlati angelci
so vstale iz temin.

In šla pregrenko svojo pot
sirota je skoz noč,
za mamico umrlo
prebridko plakajoč.

»Ah mati! Ko tebe nimam več,
da svoje ti srce
odkrijem, kdo bo lajšal
zdaj moje mi gorje?«

In zvezdice so slišale,
obstale sred neba:
»Sestrica naša bodi,
sirota žalostna!«

Ah, materin poljub,
o, materin objem
izbríše zadnjo solzo
razplakanim čem!

Usmiljeno nasmehnile
so s sinjih se višin,
in bedna je ubožica
odplula iz nižin . . .

Sestrica med sestricami
je plula prek neba,
pozabila na svet je,
da je osamljena.

Med zlatimi je zvezdami,
med tremi angelci,
priromala vesela
k predobri mamici.

In njej vso zapuščenost
je svojo potožila,
in mati jo objela je
in gorko poljubila — —

Jože Plot.

Pravljica o dveh rožah.

Dred vratmi velikega mesta, kjer je živelo mnogo ljudi, revnih in bogatih, je stanoval vrtnar, ki je imel velik in krasen vrt, poln vrtnic. Tam notri so rastle rože vseh barv in vseh vrst. Vrtnar je namreč dobro razumel svojo obrt. Z veliko umnostjo je gojil rože in jih — zvesto oskrboval, ne toliko iz ljubezni do cvetk samih, temveč radi zaslužka, ker je namreč prodajal rože ljudem v mesto.

In njegova marljivost mu je donašala bogate sadove. Ljudje so dohajali k njemu v velikem številu, kupovali so njegove rože, jih presajali doma na svoje vrtove in si krasili z njimi sobe — seveda samo bogati, kajti vrtnar je zahteval mnogo za svoje cvetke, reveži pa tega niso mogli plačati.

Nekega leta, ko je solnce zopet privedlo za roko svojega ljubega sinka, zlato poletje, da se tu na zemlji izprehaja in vse prešinja z veseljem, tedaj sta se razcveli prav sredi vrta dve roži, lepši kot vse druge, ki so cvele na vrtu.

Vsaka teh rož je bila zrastle na lastnem deblu. Toda debelci sta zrastle prav blizu skupaj na isti gredici, tako da sta se roži skoro dotikali, kadar sta nekoliko klonili glavicí.

In tako se je prigodilo, da sta postali roži pravi prijateljci. Tikali sta se, in četudi nista bili obe prav istega obraza — ena je imela nežne rumenkaste cvetne listke z rdečkasto čašo, druga pa je bila snežnobela, od zunaj pa prav do sredine, — četudi sta bili torej različnega rodu, sta se vendar smatrali za sestri in si zaupali vsako skrivnost. In kadar sta si kaj povedali, tedaj se je razširil od njiju ustnic tako čist vonj, in njuno ljubkovanje je bilo tako ljubo, da so mali hroščki, ki so letali okoli po opravkih, to videč, obstajali, pa drug drugega opozarjali in govorili: »Glejte, glejte, rožici si že zopet nekaj pravita, kaj more pač to biti?«

O čemer pa sta se roži razgovarjali, to je bila njuna prihodnost. Ker sta bili namreč še čisto mladi, še nista mogli imeti nikake preteklosti, in o njej tudi nista mogli govoriti; o prihodnosti pa sta govorili tem rajši in tem več, kajti njiju prihodnost je bila stkana iz samih zlatih sanj.

Da sta najlepši na vrtu, to sta pač vedeli, saj sta to spoznavali vsak dan iz iskrih pogledov, ki ji je motril z njimi vrtnar; to sta čuli iz ust mimoídočih obiskovalcev, in to sta čutili vsako jutro, kadar je pripihljal na vrt jutranji veter pa prepodil noč in pobožal rožici po glavicah, da sta se klanjali semintja. To se jima je zdelo kakor častitka vsega sveta.

Ume se torej, da sta postali roži, čeprav sta bili v notranjosti srca dobri, kakor so rože sploh, vendarle nekoliko ponosni in sta na svojo prihodnost stavili velike upe.

Samo kak kralj ali knez ali vsaj kak silno bogat človek bo moral priti, da ji bo nekoč kupil in odpeljal na dom. V tem sta bili roži edini in

njuna edina bojazen je obstajala le v tem, da ji bodo nekoč ločili in odpeljali eno sem, drugo tja. To je bila njuna bol, ker sta se tako ljubili. Kadar jima je prišla ta misel, sta se razjokali in sta izjokali vsaka eno edino solzo, in ta je ležala, kadar se je storil dan, kakor svetla kaplja v njuni čaši. In to je bilo zopet tako ljubko videti. Da, bilo je tako lepo, da je jutranji veter, ki je prešel gotovo mnogo zemlje in je dobro poznal lepoto cvetic, vedno obstal pred njima od začudenja, se jima je poklonil in vzkliknil: »Pravi lepoti pristojna vse tako ljubo, tudi bolest.« In tedaj sta mu sestrici rožici vsak pot prijazno pokimali in rekli: »Jej, kako ste vi, gospod veterček, krasen dečko, da ste že navsezgodaj tako dovtipni.« In tedaj se je začutil veter vselej tako odlikovanega, da je vzel svoj rdeči suknjič pod pazduho in je odfrfral.

Tako so minevali dnovi, in že mnogo obiskovalcev in kupcev je bilo došlo na vrt; samo za obe roži se ni znašel nihče, kajti bilo je, kakor da vsi na tihem vedo, da sta namenjeni za kaj posebnega. Nekega lepega popoldne, ko se je že večerilo, pa se je prigodilo, da je pridrdrala krasna odprta kočija in je obstala pred vratni vrta. Roži sta mogli gledati preko široke vrtne poti ravno skozi omrežna vrata, in ko sta pred temi zagledali voz, ju je nekaj zbodlo pri srcu, kakor slutnja, da to nekaj pomeni in — nagnili sta ličeca druga na drugo in prav tiho sta si šepetali svoje misli. Na vozu spredaj je pa sedel kočijaž in poleg njega služabnik. Oba sta imela suknjič in klobuk ves z zlatom obšit — in roži, ker sta bili še tako nevedni na tem svetu, sta mislili, da sta tadva prav visoki osebi. Takrat pa je priletela skozi ozračje pikepolonca, ki se rada mnogo suče v boljših krogih in je nekoč sedela celo na roki neke resnične princezinje — in ko je slišala, o čem se pogovarjata roži, je dejala: »Ne, ni tako! Tadva, ki sedita spredaj, sta samo služabnika. One v vozu si morata ogledati.«

Tedaj pa sta roži široko odprli oči. Toda ti, ki so sedeli v vozu, jima niso bili nič prav všeč. Bila je to gospa, nič več prav mlada, pa tudi lepa ne; drugi je bil pa gospod s prav lepo črno brado; imel pa je na obrazu precej premalo prostora za to brado.

Ko sta si roži povedali vse to, tedaj je zopet pričela pikepolonca: »Vedve pa prav res nimata nič pojma o svetu. Ali ne vesta, da je ta gospod najbogatejši bankir v celem mestu, in ta gospa da je njegova žena? Čemu je pač bogatim ljudem potreba lepote? To prepuščajo revnim, ki nimajo sicer ničesar.«

Tedaj je postalo rožic sram radi njune nevednosti in kar pordečeli sta radi te sramote — in to jima je zopet prav ljubko pristojalo.

Medtem sta bila pa gospod in gospa stopila iz voza, za njima pa je prikobacal psiček srebrnobeke dlake. Bil je pa tako debel in okrogel, da je le prav počasi capljal za gospodo in pri tem je delal prav zelo jezen obraz in od časa do časa je malo zalajal in to se je glasilo, kakor bi hotel reči: »Beži, beži, beži!«

Vrtnar pa je stal pri vrtnih vratih, je vzel klobuk z glave in se poklonil silno globoko. Gospod mu je ob tem malo prikimal, gospa pa, idoča

nimmo njega, je gledala le na kvišku. In ko je pikepolonca to videla, je dejala rožicama: »Tu se lahko naučita: lejta, tako morajo delati bogati ljudje, kakor dela ta gospa. Ta zna pokazati, da je bogata!« Rožic pa je bilo zopet sram, da imata tako slab okus, kajti to jima zopet ni ugajalo.

Nato pa je šla gospoda po širokem vrtnem potu navzgor proti kraju, kjer so stale rože, in pri vsakem koraku, ki ga je napravila gospa, je šumela in vršela njena svilena obleka — in to se je glasilo tako, kakor da hoče reči: »Pst, pst — jaz sem iz Pariza, jaz sem iz Pariza.«

Vrtnar je pa šel vedno odkrite glave za gospodo in kazal na desni in levi ta ali oni rožni grm, in pri tem je gospa za trenutek obstala, vzdignila k očem lorgneto, ki jo je imela na zlati verižici okoli vratu, in če je vrtnar le prav dolgo govoril in hvalil svoje rože, tako da je postal ves rdeč v obraz — tedaj je gospa vselej zaničljivo zavihnila ustni in rekla: »To ni vse skupaj nič!« Ob tem pa je napravil vrtnar prav dolg obraz in belo pese je zalajalo, in zopet se je čulo, kakor da hoče reči: »Beži, beži, beži!« Soprog je pa gospe vselej prikimal in rekel: »Moji gospe ugaja samo najboljše.«

Tako so dospeli gospoda in vrtnar prav do naših rožic. Gospod in gospa sta gledala s širokoodprtimi očmi, in tedaj je gospa prvikrat svojevoljno obstala, dejala lorgneto na oči in opazovala roži.

Roži pa sta, videči nase uprta ostra stekla, v hipni zadregi nagnili glavici in neki čut sramežljivosti ji je spreletel. In ko sta stali tam tako ponižani, tedaj sta bili tako lepi, kakor še nikdar poprej, in še celo gospa se ni mogla ubraniti mogočnega vtisa. In rekla je, da izrazi svojo voljo: »No, to bi bilo znabiti nekaj zame.« In gospod, ki jo je pri teh besedah pogledal, je opazil, da sme tudi on nekaj izpregovoriti, pa je urno pristavil: »V resnici, dve lepi cvetki! Koliko pač staneta?«

Nato je imenoval vrtnar vsoto in gospa, ko je o njej slišala, je čudno nakremžila obraz in zavpila »ju . . . uh« in z obema rokama si je zatisnila ušesa, soprog pa je pristavil: »V resnici, previsoka vsota.«

»Sicer sem pa menila samo rumeno rožo,« je nadaljevala gospa. »Bele ne morem rabiti; rumena bi pa mogoče pristojala k mojim tejam.«

»Zares,« je odgovoril soprog, »tudi jaz sem mislil, da bi ta pristojala tvoji zbirki« — nato pa se je obrnil do vrtnarja in rekel: »Moja gospa ima namreč zbirko tēj, kakršnih ne najdete v celem mestu.«

Končno so se pogodili. Dogovorili so se, da pride bankirjev vrtnar prihodnji dan po rumeno rožo. Potem sta se pa vsedla gospod in gospa in beli psiček zopet v krasno kočijo in se odpeljali. Ko pa sta bili roži zopet sami, sta postali prav žalostni, kajti vedeli sta, da pride kmalu ura, ko se bosta morali ločiti, bržkone za celo življenje. In pomaknili sta ličeca skupaj in jokali druga drugi na srce.

In bela roža je šepetala sestri: »Oj ti srečna, oj ti presrečna! Bom li pač tudi jaz kdaj deležna tolike sreče kakor ti?« In globoko doli v njenem mehkem srčecu se je takrat porodila kapljica zavisti, kajti sestrina usoda

se ji je zdela tako vabljliva, in priznati si je morala, da so njo imeli za manj-lepo kakor ono.

Tako sta stali roži vase zamišljeni in tako se je prigodilo, da so prišli drugi novi obiskovalci, ki so ji opazovali. Šele, ko sta zaslišali dva otroška glasova, ki sta govorčila: »Oh, papa, poglej to-le belo rožo! Oh, kako je ta lepa!« — tedaj sta šele pogledali gor in opazili moža, ki je peljal za eno roko malega dečka, za drugo pa malo deklico. To sta bila otroka, ki sta ravnokar govorila, in vseh treh oči so bile obrnjene na belo rožo.

Roža se pa ni tega prav nič razveselila, kajti ta mož je bil čisto drugačen, kakor oni bogati gospod. Nosil je obrabljen suknjič in star klubuk, in tudi oba otroka sta bila slabo oblečena. Zato bela roža ni mogla prav pojmiti, kako da ona ugaja revnim ljudem, medtem ko so jo bogati zavrgli. In skoro trmoglavo je obrnila glavicico vstran, kakor da hoče reči: »Pojdite, pojdite dalje; jaz nisem za vas.«

Taisto si je menda mislil tudi vrtnar, ki je prišel ravnokar od vrtnih vrat in je gledal poln začudenja te tri stati pred najlepšima rožama. Toda sama svojim ušesom bela roža ni mogla verjeti, ko je čula, da je mož povprašal vrtnarja, koliko stane tak rožni grmič. Čisto boječe je sicer povprašal — to je res; toda povprašal je vendarle, in že samo to se je zazdelo beli roži kot nezaslišna predrznost. In vzradostila se je v svojem srcu, ko je začula visoko ceno, ki jo je stavil vrtnar, in je videla, kako je ubogi mož pokimal pri tem poln skrbi. Takrat pa sta se stisnila otroka k očetu in mali deček je proseče rekel: »Oh, papa, ljubi papa, kupi no vendar to lepo rožo!« Mala deklica pa je rekla: »Pomisli, papa, kako bo mama doma vesela, če ji prinesemo to lepo rožo.«

Tedaj se je pa drugikrat zgodilo, da se je pojavilo v srcu bele rože nekaj slabega. Postala je naenkrat tako huda na otroka in najrajša bi ju bila razbodla s svojim trnjem.

Ubogi črevljar pa — to je bil namreč ta mož — je nemo gledal na otroka in nekaj pisal s palico v pesek, kakor bi hotel računati. Nato se je pa obrnil do vrtnarja, kot bi hotel opravičiti svojo predrznost, in je dejal: »Moja žena je bila namreč hudo bolna. Pravsedaj pa je nekaj boljša, in jaz sem ji hotel napraviti nekaj veselja, in ker tako ljubi rože in zlasti bele — no, sem mislil —«

»Toda jaz ne morem od cene pravnič odjenjati,« je urno povzel vrtnar, in bela roža si je že na tihem rekla: »Tako je prav, tako je prav.«

Tedaj pa sta se obrnila otroka nemo in boječe k očetu in sta zrla vanj. Oče pa je premišljal — pa potegnil naposled denarnico iz žepa in štel in štel — bela roža pa se je tresla od korenine pa prav do vrha, nema in otrpla od strahu.

Naenkrat pa se ji je zazdelo, kakor da pada toča nanjo in da mora pasti v smrtno nezavest. Začula je namreč črevljarja, ki je govoril: »I no, seveda je to dosti denarja, pa vseeno vzamem rožo.«

Bela roža pa je pri tem ovila svoje roke okolu vratu sestre in je jokala in se branila — toda njen srd in njen obup sta jo delala le še lepšo,

in otroka sta veselja skakala in ploskala z rokami. Beli roži pravnič ni pomagal. Vrtnar je dobil denar, nato pa izkopal grmič iz zemlje, in bela roža je morala dopustiti v strahu in trepetu, da jo je vzel ubogi črevljar v roke in odnesel iz vrta — proč od njene lepe, srečne, ah, presrečne sestre, ki je nikdar več ne bo videla. (Dalje.)

Sin in mati.

Ko sem stopil iz goščave in prišel na cesto vrh klanca, sem zagledal pred seboj staro Gabrovko. Sedela je na obcestnem kamenu, poleg nje pa so stale z mahom naložene gare. Eno kolo je podložila s kamenom, oje pa je tiščala z nogami k tlom, da bi ji ne ušel voz nazaj po klancu, ki je bil tu še precej napet. Zelo resna je bila ženica in tako zamišljena, da me ni opazila.

»Ali počivate, mati? Pretežko je bilo za vas, kajne?«

»Pretežko, pretežko! Komaj sem privlekla do tukaj in sedaj ne morem do sape. Oh, križi so na tem svetu!«

Vzdihnila je, in vedel sem, da ima še nekaj na srcu. Poznal sem dobro ženico, ki je prestala mnogo nesreč v življenju, in rad bi bil izmenjal par besedi z njo. Saj je bila poštena in pametna kmetica. Spoznal sem jo še pred leti, ko sem imel njene otroke v šoli. Večkrat je prišla vprašat, kako je kaj z njenimi otroki, in srčno me je veselila ta njena skrb in to prizadevanje za vzajemno delovanje med šolo in domom. Žal, da sem ji moral že v tistih časih tožiti, kake težave imam z njenim sinom Petrom. Kjerkoli se je namreč zgodila kaka nerodnost, je bil že njen Peter zraven. Tolažil sem sicer mater, da mu morda leta prineso malo več pameti, a upal sem sam malo. Slaba nagnenja so bila že preveč ukoreninjena v mladem srcu. Posebno me je bolelo, ker sem čul slednjo pomlad, kako deček rad muči ptičke. Vsa moja prizadevanja, da mu omečim srce vsaj do nedolžnih prebivalcev prirode in s tem tudi do drugih bitij, so ostala brez koristi. Tožbe niso pojenjale, in oglašali se kmalu niso samo otroci, temveč tudi odrastli ljudje. Iz tega sem sklepal, da bo res vse po večini resnično, kar sem čul o tem dečku, kajti otrokom samim je težko vse verovati, ker imajo semtertja res malo prevelike oči, zlasti še, če opazujejo napake drugih.

Tako sva se tedaj poznala z materjo Gabrovko. Imela je še dve mlajši hčeri, a ena je umrla že kot otrok za kozami. Njen mož je bil prepirljiv in neusmiljen človek ter vdan pijači. Peter je ravno začel hoditi v šolo, ko mu je odšel oče v Ameriko, odkoder se ni več vrnil. Drugo leto njegovega odhoda je prišlo sporočilo, da so ga v prepiru zaradi igre v tujini nekje tovariši vrgli ponoči na cesto. Tam ga je povozil avtomobil, ki je v tistem hipu hušknil mimo hiše.

Vse te nezgode je prestala uboga ženica in smilila se mi je često v srce. Sedaj je bila že precej priletna, in čakale so jo še nove težave. Njena kmetija ni prinašala toliko, da bi ji zadostovalo za obstanek, posebno ker je Peter po zgledu očetovem rad kaj na skrivnem prodal, da je imel za gostilno in za vesele družbe, ki nič kaj ne marajo za ljudi s praznimi žepi. Tudi polje njeno je bilo slabeje obdelano, odkar se je ona postarala. Petru ni bilo dosti do zemlje. Preveč je imel drugih misli.

»Zakaj pa ne gre Peter z vami? Za vas je to prevelika težava; lahko vam škoduje,« sem rekel ženi, videč kako težko sope.

»Oh, Peter, Peter! To je čuden otrok. Saj je bil z menoj, Medpotoma pa sem mu marsikaj omenila, kar mi ni všeč na njem, in ga prosila, naj v nedeljo ne gre v sosednjo vas na žegnanje, ker se vedno pripeti ob takih prilikah kaka neumnost. S tem sem dregnila v sršenovo gnezdo. Še to mi hočete prepovedati! Zato menda, ker sem nakosil toliko mahu, je rekel in odšel črez polje po stranski stezi proti vasi. Vedela sem, da bo šel naravnost v gostilno pit. Klicala sem ga nazaj, a mislite, da se je zmenil za moj glas? Tako sem se sama pripehala po klanecu sèm gor. Nobene besede mu ne smem več reči, takoj je ogenj v strehi.«

»Le počakajte, mati, Petra bodo že drugi izučili in odvadili trme. Saj pride menda že prihodnjo pomlad k naborom, in kot kaže, ga bodo takoj jeseni začeli strojiti, da bo postal mehak in voljan. Že več sem jih poznal, ki so pri vojakih radi pustili staro trmo.«

»Bog daj, da bi se na kak način izprevrigel na pravo stran,« je zavzdihnila ženica in začela zopet vleči naprej svoje gare. Sedaj je šlo lažje, ker je bil klanec manj napet in se je kmalu začela zopet ravnina, pa je dobila žena pri počitku novih moči.

Odšel sem svojo pot in premišljeval, kako more biti sin tako nevhvaležen, da pusti mater pri težkem delu, sam pa gre po svojih zabavah.

*
*
*

Ni še nastopila nova pomlad, že je vsa srca pretresla vest, da smo nastopili težke vojne čase. Kmalu po prvih vpoklicih je šel tudi Peter na nabor in je bil potrjen. Tisto leto sem se tudi jaz poslovil od tedanjega službenega mesta in odšel v drug kraj.

Dvoje hudih vojnih let je minulo, in napotil sem se neki dan po opravkih na svoje prejšnje službeno mesto. Mimogrede sem se ustavil tudi pri starem mlinarju, zelo razumnem in izkušenem možu. Povabil me je v sobo, kjer sva ob kozarcu domačega hruševca obdelala sedanje in nekdanje čase.

Medtem sem zaslišal glasen pogovor dveh žensk. Ena je govorila v tožečem glasu, in nisem se mogel spomniti na podoben glas, dasiravno sem pred časom ločil izgovor slednjega človeka v župniji. Po drugem glasu sem spoznal mlado mlinarico. Ta je slednjič velela drugi, naj gre v sobo in malo počaka.

Ženica je stopila v sobo. Spoznal sem v njej staro Gabrovko, ki se je v tem kratkem času, odkar je nisem videl, zelo izpremenila. Upognjena je že bila in v obraz shujšana.

»Kako pa vi, mati? Postarali ste se, odkar vas nisem videl.«

»Ni čuda, gospod, staražo me skrbi in trpljenje. Čudno je postalo na svetu, zelo čudno.«

V tem je prišla mlada mlinarica, pa je prinesla Gabrovki nekaj v ruti.

»Bog vam povrni, jaz vam ne bom mogla več! Prestara sem, in zdaj še ta bremena. Z Bogom vsem!«

Hotel sem Gabrovko ravno vprašati, kaj se ji je zopet pripetilo, a ona je stala že med vrati in odhajala.

Namesto nje mi je pa mlinar pojasnil vzrok njenih tožba.

Gabrov Peter je izgubil v vojski eno roko in je ozebel tako, da so mu morali na nogah odrezati nekaj prstov. S težavo sedaj hodi in za narporno delo ni več. Nekaj časa je ležal doma, mati je z veliko požrtvovalnostjo in ljubeznijo skrbela zanj.

Dohodki njenega posestva pa ne zadoščajo več za vsakdanje potrebščine, pa mora hoditi od hiše okrog dobrih ljudi.

»Zase ne prosim,« pravi ljudem, »ampak za sina. Ta se mi smili, ker trpi lakoto.«

In ženi začno ob takih pogovorih polzeti solze po licu, zlasti če začne govoriti o svojem nesrečnem sinu.

Da bi pač te solze omečile tudi Petrovo srce in da bi še pravočasno spoznal, kaj je mati!

Maksimov.

Šoje.

Sit borovnic, ki so bile na tisti goljavi posebno sočne in sladke, sem se zleknil v zasenčino visokega bukovja in poslušal kosa, ki je žvižgal na bližnji smreki. Vroč popoldan je bil, dolina pod menoj je bila nalita z žametno solnčno lučjo prav do vrha, tukaj gori pa so predle sence okrog mene prijeten mrak, ki je blagodejno vplival na moje slabotne oči. Če je potegnil vetrič in se je začelo listje na drevju nemirno preobračati, je kos na smreki za trenutek utihnil; nato pa je zažvižgal iznova, z dolgim, otožnim žvižgom, ki me je vselej izpreletel kakor jok otroka, ki se izgubi v gozdu in ne vé nazaj domov.

Čakal sem sosedovega Albina. Albin je bil tistikrat na počitnicah kakor jaz, in ker je imel lepo novo puško, a jaz niti stare nobene, sva ukrenila tako, da sva se shajala v gozdu na goljavi in od tam skupaj delala lovske pohode, ki so ponavadi trajali do večera, toliko časa, dokler je imel Albin kaj patron v žepu. Gozd je bil širen, tako prostran, kakor bi ne imel ne začetka, ne konca, in ker se je vlekel zdaj po obočjih širokih gričev,

AK

Oj, nesreča!

zdaj po mračnih globelih, zdaj zopet po skoraj nepristopnih strminah, sva imela z Albinom prilike dovolj, da sva se vsakikrat naskakala po ljubi volji. Če nisva ravno preganjala urne veverice, ki se je podila pred nama po smrečju in se v drznih skokih zaganjala z drevesa na drevo, da bi nama utekla, sva imela opraviti pa z vranami, srakami, šojami in drugimi takimi ptiči. Pri streljanju sva se vrstila, tako da ni bil nihče na izgubi; iz rok v roke je romala puška, enkrat je ustrelil Albin, enkrat jaz. Kadar sva se nekoliko utrudila, sva plegla na mah in gledala, kako so se drobni, okrogli oblaki trkljali čez nebo na severno stran; če sva postala žejna, sva se krepčala z bistro studenčnico; če se naju je pa lotil morda glad, kar pa se je zgodilo le redkokdaj, sva se poslužila borovnic, ki jih je bilo povsod v izobilju. Zvečer se nama je bilo treba ločiti; Albin je zavil navzgor na dobrovo, od koder se je bleščalo njegovo domovje, jaz pa sem krenil navzdol proti dolini. Lov se je končal navadno vselej tako, da nama ni bilo treba odložiti nič ustreljenega z ramen, kadar sva bila doma. Kadar pa sva se vrnila le količkaj obtežena domov, takrat je bil to za naju velik praznik. Z označbo »lovec« se mi je take čase vsakdo prikupil, in če je bila slučajno med mojimi žrtvami veverica, je kuharica takoj drugi dan zatem postavila predme krožnik z veverično pečenko...

Izza grmovja se je naposled posvetil rumen slamniki in pod njim do polovice lic zasenčen nežen gosposki obrazek, iz katerega je gledalo v svet dvoje sinjih, krotkih oči; tudi puškina cev, štrleča za hrbtom v zrak, mi je že zablisnila pred očmi. Nato so se veje razmaknile popolnoma, in pred menoj je stal Albin, s puško na ramí, ponosen in vitek, s tistim svojim smehljajočim obrazom, ki mi je tako kakor nihče drugi na svetu znal razveseliti srce, in kakor še zdaj v duhu stoji pred menoj.

»Ej, Tone, danes si si pa dobro pobarval ustne! Pa ne misliš menda v Afriko?« me pozdravi šegavo, sname puško z rame in se vleže kraj mene. »No, se bom pa še jaz pripravil za Afriko, preden greva na lov!«

In začne si pridno mašiti usta z borovnicami, dokler ni od njih sam prav tako črn po ustnicah kakor jaz.

»Kam greva danes?«

»Veš, Tone, pa ti odloči, kam bi šla. Doma sem si preobložil želodec s štruklji, in nobena pametna mi noče v glavo.«

»Kaj, če bi šla na Lesarjevo jaso? Tja, kjer rasto tisti nizki bori in kjer kovaček zmerom tako prijetno poje? Šoj je tam dosti, in lep razgled bova imela na dolino.«

»Dobra je ta, zato pa naj tudi obvelja! Na šoje imam tudi piko, že dalje časa, in tako se vse ujema. Prav pogodil si jo, Tone!«

Med potjo zalotiva krasnega rumenega kobilarja, žvižgajočega v vrhovju orjaške bukve. Bolj redek gost naših gozdov, je ta ptič znan le malokomu izmed preprostih ljudi. Plašen je silno, kakor bi se bal za svojo lepo rumeno suknjico. Albin pomeri s puško in ustrelí; zaman. V bliskovitem zaletu se dvigne kobilar iznad gozda in nama nad zelenimi vrhovi izgine izpred oči.

Od dolge vrste rumenih, smolnatih debel smrek pršeči solnčni žarki razlivajo na visoko praprotje, v katerem se pogrezava do vratu, omiljeno, zelenozlato svetlobo. Po leskovi veji navzgor plazeči se hrošč se sveti kakor zlat cekin. Šum najinih korakov preplaši iz zatišja krivih gablov gozdnega jereba. Zdaj ustrelim jaz; a z istim neuspehom, kakor malo poprej Albin na kobilarja.

Na Lesarjevi jasi se križajo široke solnčne lise s sencami, razpotegnjenimi preko rdečkastega vresja. Šoj ne opaziva nikjer. Samo nekje na najvišjem boru čepeči kovaček moti vseobčo tišino, ki vlada tukaj.

»Cíp, cíp, cíp, cíp!« — se glasi z bora, zmerom v enakomernih udarcih, zdaj dvigaje, zdaj padaje, kakor bi nabijal kdo s kladevcem.

Vznak ležeča vrhu jase, skrita med vresjem, strmiva z Albinom zdaj nad seboj na nebo, po katerem kobacajo čokati, kratki oblaki, zdaj zopet podse v dolino. Vas pod nama je kakor kos belega papirja; okna, lesketajoča se v solncu, kakor kresnice. Med polji in lokami vijoča se cesta se za hrbitiščem nizkega holma izgublja v daljavo. Z njiv, zdaj s te, zdaj z one strani, se zasvetlika tuintam bel rokav; kmetje delajo tamkaj. S ceste se začuje drdranje; iz oblakov prahu se izvije voziček — kakor žabica poskakuje semintja med livadami, dokler s cesto vred ne izgine za holmom.

Tako prijetno nama je tu na jasi, tako solnčnosvetlo. Lep in prijazen se v mavričnih barvah širi okrog naju svet. Nikjer nobenih skrbi, povsod samo solnce. V žarnih kolobarjih se nama bližajo visoke rože. In iz cvetja se nama smehljajo beli, pomladanskosveži obrazi, okopani v vonju sladkih šmarnic.

Leživa in se ozirava naokrog, če se niso morda že kje prikazale šoje. A teh ni še od nikoder.

Iz vresja pod nama izleti žametnokrili admiral, se zavrti v krogu nad redkim borovjem in utone nato v bleščeči svetlobi nad dolino. Albin zamahne s slamnikom po rogaču, ki je priprhotal mimo, in si odpne srajco pod vratom. Jaz pa si položim roke pod glavo, si potisnem svojo pisano čepico še nižje na oči in mežikam tako iz tega obsenčja v solnce; v tej umetno narejeni, škrepeči luči se svetijo pred menoj Albinovi slamnatorumeni lasje kakor zlato, in puškina cev kakor srebro; vresje kroginkrog dobiva še bolj rdečo barvo, in zdi se mi, kakor da bi letalo vse polno rumenih citrončkov nad njim.

»Cíp, cíp, cíp, cíp!« — nabija še zmerom kovaček na boru. Drugače je vseokrog tiho. Kakor da so solnčni valovi odplavili vse življenje z jase s seboj navzdol v dolino. Še muha ne zabrenči nikjer.

Hipoma se dvigne Albin na komolca in prime za puško.

»Siliš, Tone?«

»Nič.«

»Šoje so. Dobro napni uho! Kajne, da se nisem zmotil?«

Pomolim glavo iz vresja, gledam in poslušam. Na desni strani od naju se iz precejšnje daljave, nad gosto smrečino, zaleskeče v zlati bleščavi neba jata pisanih šoj in se plahutaje, s šegetajočimi, ohripelimi glasovi

bliža pobrežju jase. Za streljaj od naju deloma posedejo bore, deloma pa se spuste na tla med grmičje in vresje. A vse to z neprijaznim, zadirljivim vriščanjem. Prične se lomasteče obletavanje v borovju, od drevesa do drevesa, z drevja v vresje, in iz vresja nazaj na drevje. Z Albinom morava biti jako previdna, da ne izdava svoje postojanke. Kajti šoje so zelo boječi ptiči in ne trpe človeka v svoji bližini.

»Počakava, da pridejo bliže?«

»Kakor hočeš, Albin! Sicer pa streljaj najprvo ti, ki imaš mirnejšo roko nego jaz. Ako se ti strel posreči ali ne — s šojami sva potem za danes itak opravila.«

»Če se ti zdi tako prav, pa naj bo. Nekoliko bom še počakal, da naboju ne bo treba delati predolge poti.«

Po bregu šegetajoče šoje se med izpreletavanjem počasi oddaljujejo od nizkih borov. Bleščeče peroti se potaplajo v vresju; oblite z mehкими solnčnimi prameni; kakor v tem trenutku, se mi zde šoje še posebno gizdavi ptiči.

Zleknjen na trebuhu, puško tesno ob licu, glavo privzdignjeno iz vresja, meri Albin z jase navzdol.

»Sem jo že vzel na muho. Tista, ki se najbolj zadira, mora pasti. Kaj bi se tako repenčil, spak napihnjeni!«

»Vso srečo, Albin!«

Tistikrat že zagrmí strel in iz puškine cevi se pokadi dim. Z Albinom planeva pokonci in hitiva navzdol. Z glasnim vriščem se dvignejo šoje v zrak in zapuščajo jaso, leteč v smeri proti smrečini. Še dvoje korakov, in že ni o njih nikjer več ne duha, ne sluha.

»Dobro sem meril, kaj, Tone?«

»Tu moja roka. Častitam!«

Albin se skloni in pobere z vresja ustreljeno šojó. Naboj ji je šel skozi trebuh. Sicer pa je nepoškodovana, in perotnice lepo ohranjene.

»Nagačiti jo dam. Zaradi svojega lepega bleščečega perja bo stala še enkrat v okras na steni v očetovi delavnici.«

To je Albinova misel.

Ko se vračava iz gozda, diha in siplje okrog naju večer svoje sence. Albin stopa počasi, z ustreljeno šojó v roki. Jaz pa z mlado jerebico. Lovska sreča nama je bila ta dan obema posebno prijazna.

Na goljavi se ločiva. Ločiva za eno noč, da se prihodnji dan zopet snideva. Žvižgaje stopam s svojo jerebico po bregu navzdol. Kako mi je srce veselo, kako lahke so mi prsi! Ko zavijem na holm proti domači hiši, samotni kostanj ob stezi že dremlje, ves v sivih zvitkih, ki so mu jih nasukale večerne sence okrog debla in vejevja.

Prehitro ste minili, lepi dnevi moje mladosti! — — —

Cvetinomirski.

Mladostne sanje.

Spomini na detinska brezskrbna leta, prežita s tovarišico! Preprosta, samotna izbica. Skozi okna so zvedavo zrle veje kostanjev, rastočih na dvorišču. In tam zadaj prostrani travniki in, daleko v ozadju zroči, modro-barvni grički in holmci v poletnem življenju! Na njih pa prijazne vasice in bele cerkvice.

Pod drugim oknom se je vzpenjala trta. Malce grozdov se je vablljivo smehljalo izmed zelenega listja. Od tam pogled na vrt. Iz njega se je širil opojni vonj poletne flore, sanjajoče v njem. Visoke solnčnice so dremale v opoldanji vročini. — Glej! Tamkaj cvetoča ličeca deteta poleg zgubanega, velega obraza babice: umirjeno lice cvetno h koncu življenja. In še zadaj nemo in mogočno rastoče lipe. Spomladi jih obletavajo krilatci in žgole vso svojo radost v resno zelenje lipovih vrhov.

In skozi tretje okno pogled čez cesto v šumeče lesovje — —

Štiri okna v preprosti najini izbici; svetlobe in solnca nudeča dovolj. Pod sobico pa zakoten hodnik: mrzli jesenski veter je vsekdar poiskal in našel pot vanj. Pozimi je dovedel ta veter s seboj sneg, da je vzdikal v njem belo, blesteče ozidje. In čez strme lesene stopnice je pripihal veter-razposajenec do najinih vrat, ter zabučal in zavel skozi špranje. Ob takih dneh so hitele najine misli in plule liki veter. Meglenih jesenskih dni je hitela najina živa, nemirna misel in je sanjala. Nad izbo v podstrešnem okencu, na vejah kostanjev, so se zbirale lastovke — kmalu jim je bilo odleteti na jug. Bližala se je jesen . . . Megla, gosta megla, se je vzdigala nad smrekovimi vršiči, nad lesovjem onkraj ceste. Videli sva jo ležati kot težke, moreče sanje nad dolino. In potem se je naglo razmaknila, razprostrla, in nad njo se je zamračilo nebo, prej jasno nebo . . .

Imela je izbica tudi pečico, malo, lončeno pečico, toli priljubljeno v mrzli zimi. V kotu je stala klopca. Tamkaj sva sedeli, ko naju je na poti iz šole domov opihal mrzel veter. Zrli sva živo žerjavico, vzpenjajoče plamenčke in sanjali, oko uprto v žarenje in gorenje.

Pri mizici, stari, uborni mizici, sva presedeli, ko je zunaj jadikoval veter, tožil in obupno vikal okrog najine samotne dijaške izbice. In tedaj, ko se je zağanjala divja burja z besnečo razposajenostjo v okna najine sobice, ko so tam zunaj jadikovali vrhovi kostanjev, in je ležal vrt kot tiha gomila — — Prižgali sva svetiljko, zrli sva, kako je sedal rumen svit na opravo. Kako so naju v mirnem svitu svetiljkinem zrle podobe raz stene in naju opominjale knjiže.

Ugajal nama je vihar in slušali sva ga radi. Kako je prihajal čez planjavo in šumel v gozdu, da sva ga čuli! Spominjam se ga, ko je prihajal pomladnih dni in v cvetočem drevju, nad cvetočimi kostanji, pa pel nama najmilejšo pesem. Mila pesem osvežujočega viharja v pomladi!

Ostavili sva izbico. Med sočno travo so se smehljale spominčice, marjetice, liki opali in briljanti. Ob studenčku so žarele zlatice, kakor žari solnčna luč v mračnih dneh. Opojno so dehtele v ozadju cvetoče lipe. Na-

jine misli so pa plule za vetričem, se dvigale, porojene iz dna duše. In skrivnostno tiho v najinem mladem srcu je dihal čar cvetoče narave v bridki samoti — tujine.

Pohiteli sva čez cesto v gozdček. Našli sva tamkaj šmarnice in jih trgali. S snežnobelih cvetov je prihajal vonj kot ljub spomin: cvetočih livad, šumečih gozdičev in šmarnic v domovini . . .

Sanje, spomini . . . V domovini vabijo in slikajo čarno tujino, in v tujini spletajo zlate niti in vezi k domu . . .

Fr. Zupančič.

Živali.

13. Krt.

V podzemeljskem kraljestvu
kraljuje črni krt;
črvičke in žuželke
pošilja ondi v smrt.

Kako je to prijetno,
ko gre na izprehod
in tolsti se črviček
zvali pred njim na pot.

Ves stok in vse zvijanje
mu ne pomaga nič;
čemu pa gre v nevarnost,
telebasti črvič!

Nesnaga ta je kriva,
da njega kmet dolži,
če v cvetu se rastlina
naenkrat posuši.

A kmet pa njega čaka
z motiko koncem njiv —
res čudno, da ostal je
do danes zdrav in živ.

Maksimov.

14. Prepelica.

Prepelica petpedika,
za črviči v žitu stika,
a umikati se mora
od razora do razora.

»Kaj golče te sitne ptice?«
Kregajo se vprek ženjice,
a so vendar krepke volje,
ker požeto bo vse polje.

Kam se bodeš jutri skrila
v praznem polju, ptica mila?
Ah, nikar tak ne hitite,
prepeličk mi ne podite!

Radost ptici, kmetič, pusti!
Oj, kako na njivi pusti
pevala bo vrla ptica,
ptica jutra, prepelica?

Mokriški.

Listje in cvetje.

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Koča.

Druge koče, druge šege.
Na majhne koče sije tudi božje solnce.
Tudi v majhni koči se večkrat rodi velik mož.

Pasja koča je tudi poslopje.
Pred svojo kočo je pes najbolj divji.

Rek. Zažgal je kočo, da bi ga bolhe ne grizle. (Velika škoda za majhno korist.)

Kočijaž.

Tudi dober kočijaž včasih prevrne.
Ko bi mogel kočijaž sam vleči kočijo, bi ne potreboval konja.

Kokla.

Vsaka kokla pred svoje piške brska.
Kokla, ki ima samo eno pišče, enako prevzetno stopa, kakor ona, ki jih vodi deset.
Kokla ne pohodi svojih piščet.

Kokoš.

Kokoš pije, pa na nebo gleda.
Kakršna kokoš, taka piščeta.
Pridna kokoš pobere vsako drobtinico (vsako zrnce).

Tudi slepa kokoš najde zrno.
Lačni kokoši se o prosu sanja.
Stara kokoš se ne privabi s plevami.
Ko bi kokoš ne kokodajskala, bi nihče ne vedel, da je jajce znesla.
Kokoš ne znese vselej jajca, če kokodajska.

Pišče uči kokoš.
Če kmet zakolje kokoš, je kokoš bolna ali pa kmet.

Reka. Kokoš lovi, gos izgubi.
Je žejen kakor mlinarjeva kokoš.

Kola.

Sila kola lomi (potreba jih pa nareja).
Če so bolj prazna kola, bolj ropočejo.
Če kola cvilijo, jih je treba namazati.

Koleno.

Kdor se veliko po kolenih driča, se kmalu dela naveliča.

Kolo.

Če so kolesa dobro namazana, se hitro vozi.
Da kolo ne cvili, ga je treba namazati.

Eno polomljeno kolo prevrne ves voz.

Eno kolo iz blata, drugo v blato.

Mala kolesa se morajo večkrat obrniti nego velika. (Nižji sloji morajo več delati in trpeti za obstanek.)

Kaj mi pomaga kolo, če se ne vrtili?

Reki. Do takrat se bo še marsikatero kolo obrnilo.

Kolo se je obrnilo.

Tega je treba tako kot petega kolesa pri vozu.

Konec.

Konec jeze je začetek kesanja.

Konec hvali (venča) delo.

Konec dober, vse dobro. — Konec slab, vse slabo.

Vsaka pesem ima svoj konec.

Kar ima začetek, ima tudi konec.

Kjer pri obeh koncih vlečejo voz, ostane na istem mestu.

Konj.

Noben konj ni brez napake.

Tudi najboljši konj se včasih spotakne.

— Še konj se spotika štirinogat.

Dober konj ne potrebuje biča (ostroge).

— Brzemu konju ni treba ostroge. — Konja, ki rad teče, ni treba tirati.

Tudi pri najboljšem konju je treba ostrog.

Na brzdi se spozna konj.

Brzda in ostroga izboljša konja.

Konja ne hvali radi dlake, marveč radi brzine.

Kdor hoče dobrega konja imeti, mora sam večkrat v hlev iti.

Oves konja spodbada.

Kdor konja lovi, mu ovsu molí.

Konj, ki najbolje vleče, dobi največ udarcev.

Enaki konji najbolje vlečejo.

Konji, ki prehitro hodijo, kmalu opešajo.

Žejen konj si ne izbira vode.

Neumen konj, če pri polnih jasliah lakote pogine.

Sestradan konj se ne nakrmi, beraška malha se ne napolni.

Konj, ki ima dva gospodarja, se ne preobje.

Mlad konj potrebuje starega jezdec.

Kdor z mladim konjem orje, dela krive brazde.

Majhen konj, majhno breme. (Delo bodi močem primerno!)

Star konj ne hrepeni po sedlu.

Star konj se ne navadi skakati.

Le pri konju se gleda na starost.

Darovanemu konju se ne gleda na zobe.

Zloben konj mora imeti poseben prostor.
Kdor nima konja ne voza, naj hodi peš.
Ako nimaš konja, rabi osla.

Kdor ima konja, mu že tudi sedlo najde.
Kdor hoče slepega konja prodati, hvali njegove noge.

Ko je konj kupljen, se (kupcu) oči odpro.
Če se o konju govori, prime voznik za bič.

Kdor tujega konja oskrbljuje, pa pozabi svojega, je norec.

Konj je večkrat pametnejši kot njegov jezdec.

Konj in njegov jezdec nista vselej enakih misli.

Pijančev konj dobro za krčmo vé.

Marsikdo pride s konja na osla.

Nihče ne pride rad s konja na osla.

Ko bi ne bilo konj, bi bil osel na vrhu
(in gos, ko bi ne bilo labudov).

Konj bi bil čedna živalca, ko bi imel par rogov, je rekel vol.

Štirje konji ne morejo slabe besede spet na jezik nazaj pripeljati.

Reki. Živeti kakor konj pri ovsu.

Od njega bi lahko konja kupil, ne da bi ga videl. (Zanesljiv je.)

So že še konji, ki bolje teko.

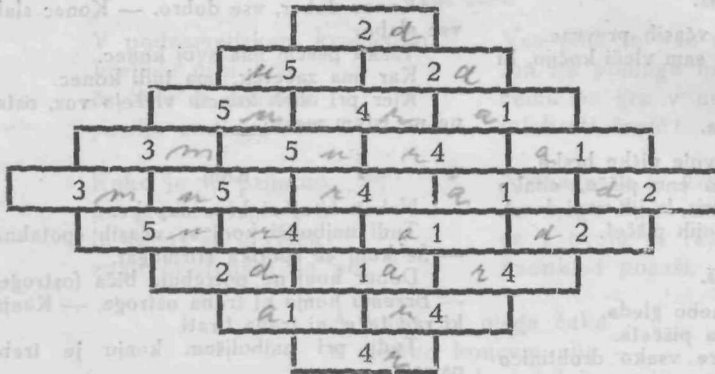
Konja krmiti s konopljami. — Konju dati dolgega ovsa. (Bič.)

Na dveh konjih jahati. (Pri dveh nasprotnih strankah biti.)

S konja se je vsedel na osla.

Stena.

(Sestavil Cid Em Nafr.)

Zamenjajte številke posameznih kamenov s črkami tako, da dobite besede, ki pomenijo:

1. soglasnik, 2. del človeškega telesa, 3. del dneva, 4. dotok Drave, 5. ime več turških sultanov, 6. pisarno oblasti, 7. brezplačno pridobitev, 8. ploskovno mero, 9. soglasnik. (Do 5. vrste se črke dostavljajo, od 6. dalje pa odstranjajo.)

Nové uganke.

(Priobčuje Peter Petrič.)

11. Med dnevom in nočjo visi, ko avemarijo zvoni.
12. Včasih po dveh, včasih po treh; včasih po štirih, včasih na tleh.
13. Tako prsten, narobe mesen.
14. Svetla ovčica v hlevcu spi, ko se pase, teče kri.
15. Noge ziblje sem in tja, eno samo godrnja: eden dva, eden dva.
16. Iz gore v goro lok, spredaj smeh, zadaj jok.
17. Jeklo ob kamen brni, svetlo hčerko vzbudi.
18. Iz zemlje črn vstal je škrap, v peč ognjeno šel je spat.
19. Stara mati do dvanajst zna šteti, potlej mora od kraja začeti.
20. V zeleni suknjici gospa, brke ima, po travi skaklja.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

»Vrtec« izhaja 1. dné vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5'20 K, za pol leta 2'60 K. — Uredništvo in upravništvo v Ljubljani, Pred škofijo št. 9.